

תענית
— כב —

רמינא פורניאי וכו' - מטיל אני מיטתי בין אנשים לנשים.

פי חזינא בת ישראל דיהבי נכרים עלה עינייהו, מסרנא נפשאי ומצילנא לה.

דיהבי נכרים עינייהו עלה - בעלי בית האסורים.

יומא חד הוות נערה מאורסה גבן דיהבו בה נכרים עינייהו. שקלי דורדייא דחמרא, ושדאי לה בשיפולא, ואמרי דסתנא היא.

איתרמי נערה וכו' - דהויא בבית הסוהר.

דורדייא דחמרא - שמרים של זין האדומים כדם.

בשיפולא - בשולי בגדיה.

דיסתנא - דרך נשים לה ומאוסה היא, והוא לשון פרסי.

אמר ליה: מאי טעמא לית לך חוטי, ורמית מסאני אוכמי?

אמר ליה: עיילנא ונפיקנא ביני נכרים, פי היכי דלא לידעו דיהודא אגא. פי הווי גזרי גזירתא, מודענא להו לרבנן, ובעו רחמי ומבטלי לגזירתיהו.

ומאי טעמא פי אמינא לך אגא מאי עובדך, ואמרת לי זיל האידנא ותא למחר?

אמר ליה: בההיא שעמא גזרי גזירתא, ואמינא ברישא איזיל ואשמע להו לרבנן, דלבעי רחמי עלה דמילתא.

אדחקי והכי אתו הנה תרי אחי. אמר ליה:

תענית
— כב —

רב ברוקא חוזא הנה שכית בשוקא דבי לפט. הנה שכית אליהו גביה.

רב ברוקא חוזא - שהיה מבי חוזאי.

דבי לפט - מקום.

אמר ליה: איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי?

אמר ליה - רב ברוקא לאליהו: מי איכא בהאי שוקא וכו'.

אמר ליה: לא.

אדחקי והכי חזא לההוא גברא דהנה סיים מסאני אוכמי, ולא רמי חוטא דתכלתא בגלימיה.

מסאני אוכמי - מנעלים שחורים, שלא כמנהג היהודים.

ולא רמי חוטא - לא הטיל ציצית בטליתו.

אמר ליה: האי בר עלמא דאתי הוא.

אמר ליה - אליהו לרב ברוקא: האי בר עלמא דאתי הוא.

רהט בתריה, אמר ליה: מאי עובדך?

קרא ליה - רב ברוקא לההוא גברא.

אמר ליה: זיל האידנא, ותא למחר.

למחר, אמר ליה: מאי עובדך?

אמר ליה: זנדוקנא אגא, ואסרנא גברי לחוד ונשי לחוד, ורמינא פורניאי בין הנז להני, פי היכי דלא ליתו לידי איסורא.

זנדוקנא - שומר בית האסורין.

משולחת, נחבאת מפניהן אינה משולחת.

טרפה שני בני אדם ואכלה אחד מהן משולחת, אכלה שניהן אינה משולחת.

טרפה שני בני אדם - ולא אכלה אלא אחד מהם, ודאי משולחת, דכיון דלא היתה רעיה אלא לאחד, מאי טעמא קטלה ליה לאידך.

שניהן אינה משולחת - שמפני הרעב אכלתם.

תוס': טרפה שני בני אדם אכלה אחד מהן משולחת - והוא הדין לא אכלה אחד מהם משולחת, שהרי אם אכלה שניהם אינה משולחת, דהא דאכלה שניהם לא הוי מטעם משולחת אלא מטעם דהיא רעיה. והא דנקט אכלה אחד מהם, רבותא הוי - דאף על גב דאכלה אחד מהן, הוי משולחת.

עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה, משולחת.

עלתה לגג - רגילין היו להשתמש כל תשמישיהן בגגות, שלא היו משופעים אלא חלקים ושזין, והוא הדין לבית שתחתיו.

עריסה - ברצו"ל בלעז.

הא גופה קשיא: אמרת "נראתה בעיר משולחת" - לא שנא ביום, ולא שנא בלילה, והדר אמרת "ביום משולחת, בלילה אינה משולחת!"

לא קשיא - הכי קאמר: נראתה בעיר ביום משולחת, בעיר בלילה אינה משולחת.

הכי קאמר - האי דקתני נראתה בעיר וכו', הכי קאמר: נראתה בעיר, כגון שנראתה ביום - דסתם "נראתה" ביום משמע, אכל בלילה אינה משולחת. והאי דקתני נראתה ביום, אעיר קאי, דאם נראתה בשדה אפילו ביום, אינה משולחת.

אי נמי, בשדה ביום משולחת, בשדה בלילה אינה משולחת.

"נראתה שני בני אדם ונראתה אחריהן משולחת".

הנה נמי בני עלמא דאתי ניהו.

אמר ליה - אליהו לרב ברוקא: הני נמי בני עלמא דאתי ניהו.

אזל לגבייהו, אמר להו: מאי עובדיכו?

אמרו ליה: אינשי בדוחי אנו, מבדחינן עצבי. אי נמי, כי חזינו כי תרי דאית להו תיגרא בהדייהו, טרחינו ועבדינו להו שלמא.

בדוחי - שמחים ומשמחים בני אדם.

טרחינו - במילי דכדיחותא ביניהו.

עד דעבדי שלמא - שהן דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה, וחקרן קיימת וכו', תבאת שלום בין אדם לחבירו.

"על אלו מתריעין בכל מקום וכו'".

תנו רבנן: על אלו מתריעין בכל מקום: על השדפון ועל הירקון, ועל ארבה וחסיל, ועל חיה רעה.

רבי עקיבא אומר: על השדפון ועל הירקון בכל שהוא. ארבה וחסיל, אפילו לא נראה בארץ ישראל אלא כנף אחד, מתריעין עליהן.

שדפון וירקון - כיון שנראה כל שהוא, מתריעין. ומלוא תנור דמתניתין, להתענות. אי נמי, מעשה היה כך.

כנף אחד - עוף אחד של אותו מין, כעין (בראשית ז' יד) "ציפור כל כנף".

"ועל חיה רעה".

תנו רבנן: חיה רעה שאמרו - בזמן שהיא משולחת, מתריעין עליה. אינה משולחת, אין מתריעין עליה.

משולחת - מן השמים.

אי זו היא משולחת, ואי זו היא שאינה משולחת?

נראית בעיר משולחת, בשדה אינה משולחת. ביום משולחת, בלילה אינה משולחת.

בשדה אינה משולחת - דהיינו אורחה.

נראתה שני בני אדם ונראתה אחריהן

אל בית מלחמתי, ואלהים אמר לבהלני. תדל
לך מאלהים אשר עמי, ואל ישחיתך."

אין צריך לומר חרב שאינו של שלום -
שמתייען עליה, אלא אפילו חרב של שלום
העוברת דרך אותו מלכות, לילך להלחם
במקום אחרת.

לא עליך אני הולך היום - יאשיה נצא
לקראתו למלחמה, ולא נתנו לעבור בארצו.
ושלח לו פרעה נכה מלאכים לאמר וכו'.

מאי "אלהים אשר עמי"?

מאן אלהים - דקאמר ליה פרעה נכה "תדל
לך מאלהים אשר עמי".

אמר רב יהודה אמר רב: זו עבודה זרה.

אמר: הואיל וקא בטח בעבודה זרה, יכולנא
ליה.

"ויוורו היורים למלך יאשיהו, ויאמר המלך
לעבדיו: העבירוני, כי החליתי מאד".

מאי "כי החליתי מאד"?

אמר רב יהודה אמר רב: מלמד שעשו כל
גופו ככברה.

מלמד - מדכתיב "ויוורו" המורים, דמשמע
יריות רבות יורו המורים.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:
מפני מה נענש יאשיהו?

מפני שהיה לו לימלך בירמיהו, ולא נמלך.

מאי דרש? (ויקרא כ"ו) "וחרב לא תעבור
בארצכם" - מאי חרב? אילימא חרב שאינה
של שלום, והכתיב: "ונתתי שלום בארץ!"
אלא אפילו של שלום.

הא פתיב ונתתי שלום בארץ - ולמאי
הלכתא פתביה רחמנא לאידך קרא "וחרב לא
תעבור בארצכם"? אלא אפילו חרב של שלום.

והוא אינו יודע שאין דורו דומה לפה.

שאין דורו דומה לפה - בעיני המקום.

פי הנה נייחא נפשיה, תנא ירמיהו שפנותיה

הא, עומדת אינה משולחת, והדר אמרת
"נחבאת מפניהן אינה משולחת" - הא עומדת
משולחת!

הא עמדה - בשדה, דלא רצתה ולא נחבאת.

לא קשיא - כאן בשדה הסמוכה לאגם, כאן
בשדה שאינה סמוכה לאגם.

בשדה הסמוכה לאגם - עמדה אינה
משולחת. דכיון דסמוכה לאגם, היינו רבייתה
ולא ברחק - סברה אי אתי בתראי, עריקנא
לאגם מיד.

בשדה שאינה סמוכה לאגם - עמדה
משולחת. דכיון דלאו מקום רבייתה הוא
וקיימא, ודאי משולחת גזירה היא.

אגם - מרשי"ק בלעז, הסמוך לעיר, והוא מלא
קוצים.

"טרפה שני בני אדם כאחד ואכלה אחד מהן
משולחת, שניהם אינה משולחת".

והא, אמרת אפילו רצתה!

אמר רב פפא: פי תני ההיא, באגמא.

פי תניא ההיא - דאכלה אין רצתה לא,
באגם. דכיון דהיינו דוכתה, סמכה אדעתה
ורקטא אבתרייהו.

גופא: "עלתה לגג ונטלה תנוק מעריסה,
משולחת".

פשיטא!

אמר רב פפא: פכוכי דצידי.

פכוכא דצידי - פוך קטן של צידין שיחפרו
למארב העופות. ואף על גב דלאו בנזן קבוע
הוא, ולא הוה פיישוב, הניא משולחת.

"ועל התרב".

תנו רבנן: חרב שאמרו, אינו צריך לומר חרב
שאינו של שלום, אלא אפילו חרב של שלום.
שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה,
ואף על פי כן נכשל בה המלך יאשיהו, שנאמר
(דברי הימים ב' כ"ה) "וישלח אליו מלאכים, לאמר:
מה לי ולך מלך יהודה, לא עליך אתה היום, כי

"ועוד גזרו תענית על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן".

אמר עולא משום רבי שמעון בן יהוידק: מעשה ובלעו זאבים שני תינוקות, והקיאום דרך בית הרעי, ובא מעשה לפני חכמים, וטיהרו את הבשר וטימאו את העצמות.

ובלעו - כשהן שלימין.

וטיהרו את הבשר - שאינו מטמא טומאת מת, דנתעכל ונתבטל תוך מעיו, וכגון ששהו ימי עיכול, ופירשא בעלמא הוא.

וטימאו את העצמות - דלא מתעכלו.

תוס': וטיהרו את הבשר - פירוש: לפי שנתעכלו זמעי הזאבים, וטימאו את העצמות דלא מיעכלו.

"על אלו מתריעין בשבת וכו'".

תנו רבנן: אחד עיר שהקיפוה נכרים או נהר, ואחד ספינה המיטרפת בים, ואחד יחיד שנגדף מפני נכרים, או מפני לסטין, ומפני רוח רעה, מתריעין בשבת.

מפני רוח רעה - שנקנס בו רוח שידה, ורץ והולך, ושמא יטבע בנהר או יפול וימות.

ועל כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית.

לסגף - "לענות נפש" (נמדנר ל' יד) מתרגמינן "לסגפא נפש".

תוס': ועל כולן רשאי לסגף עצמו בתענית - פירוש: "לענות נפש" מתרגמינן "לסגפא נפש".

רבי יוסי אומר: אין היחיד רשאי לסגף את עצמו בתענית, שמא יצטרך לבריות, ואין הבריות מרחמות עליו.

יצטרך לבריות - כי אין בו כח להרוות ולהתפרנס מגיעו.

אמר רב יהודה אמר רב: מאי טעמא דרבי יוסי?

דכתיב (נראשית ב' ו') "ויהי האדם לנפש חיה" -

דקא מרחשו. אמר: שמא חס ושלום מילתא דלא מהגנא אמר אגב צעריה!

גחין ושמעיה דקא מצדיק עליה דינא אנפשיה - אמר (איכא א' יח) "צדיק הוא ה', כי פיהו מריתי".

פתח עליה ההיא שעמא (איכא ד' כ) "רוח אפינו משיח ה'".

"מעשה וירדו זקנים מירושלים לעריהם וגזרו תענית על שגזר ראה כמלוא תנור שדפון באשקלון".

איבעיא להו: כמלוא תנור תבואה, או דילמא כמלוא תנור פת?

איבעיא להו כמלוא תנור תבואה - דהיינו שיעור גדול יותר ממלוא תנור פת, דשיעור קטן הוא, שאין דרך למלאות כל חלל התנור פת, אלא בדפנות מדביקין אותו.

תא שמע: כמלוא פי תנור.

תא שמע - דקתני קדא פי האי לישנא "כמלוא פי התנור", דהיינו פת, דאילו תבואה לא מצי קיימא על פי התנור.

תוס': כמלוא תנור תבואה או דילמא כמלוא תנור פת - כמלוא תנור תבואה, הוי פירוש כמלוא חלל התנור תבואה, דהיינו יותר ממלוא תנור פת. תא שמע: כמלוא פי תנור פת, ואם כן מיירי צפת.

ועדיין תיבטי להו: פכיסויא דתנורא, או דילמא כי דרא דריפתא, דהדר ליה לפומא דתנורא?

או דילמא כי דרא דריפתא - שורה של לחם הדבוקין זה אצל זה בפי התנור, אי נמי שמדביקין זה למעלה מזה עד פי התנור.

תיקו.

תוס': ועדיין תבטי לך כמלוא פי תנור כמלוא עיגול פי תנור - דהיינו שורה של לחם סביבות פי התנור, או דילמא כי דרא דריפתא ואהדר ליה לפומיה דתנורא - שורות שורות של לחם זו למעלה מזו עד פי התנור.

תענית

— כב —

נשמה שנתתי בך, החייה.

דכתיב לנפש חיה - החייה.

מוס': רבי יוסי אומר אין היתיד רשאי לסגף -

ונראה לי דהני תנאי לא פליגי זהא דמייירי הני אמוראי בפרקין דלעיל (דף יא:) אס נקרא חוטא או נקרא קדוש וכו', דהאמוראי פליגי במאי לנעורי נפשיה, והני תנאי פליגי בדלא מני לנעורי נפשיה.

"שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא

הודו לו חכמים".

איבעיא להו: לא הודו לו חכמים בשבת אבל

בחול הודו לו, או דילמא לא הודו לו כלל?

תא שמע, דתנא: מתריעין על הדבר בשבת,

ואין צריך לומר בחול. רבי חנן בן פיטום

תלמידו של רבי עקיבא משום רבי עקיבא

אומר: אין מתריעין על הדבר כל עיקר.

חנן בן פיטום אומר אין מתריעין על

הדבר - אפילו בחול, דגזירה היא.

"על כל צרה שלא תבוא על הציבור

מתריעין עליהן חוץ מרוב גשמים".

תנו רבנן: על כל צרה שלא תבוא על הציבור

מתריעין עליה, חוץ מרוב גשמים.

מאי טעמא?

אמר רבי יוחנן: לפי שאין מתפללין על רוב

הטובה, ואמר רבי יוחנן: מניין שאין מתפללין

על רוב הטובה? שנאמר (מלאכי ג' י) "הביאו את

כל המעשר אל בית האוצר... אם לא אפתח

לכם את ארובות השמים והריקתי לכם ברכה

עד בלי די".

מאי "עד בלי די"?

אמר רמי בר חמא אומר רב: עד שיגלו

שפתותיכם מלומר די.

אמר רמי בר רב יוד: ובגולה מתריעין עליה.

רמי בר רב יוד - חכם ששמו יוד.

ובגולה - בכל שהיא במצולה.

תענית

— כב —

מתריעין על רוב גשמים - שלא ירדו.

תנא נמי הכי: שנה שגשמיה מרובין, אנשי

משמר שולחין לאנשי מעמד: תנו עיניכם

באחיכם שבגולה, שלא יהא בתיהם קבריהם.

אנשי משמר ואנשי מעמד - מפרש

בשלשה פרקים לקמן (דף כו.).

תנו עיניכם - התבוננו בתפילתכם בתעניות

עליהם, שלא ירדו רוב גשמים.

שלא יהו בתיהם קבריהן - שעמוקה היא,

ונטבעים בתיהם במים.

מוס': לאנשי משמר - פירוש: דייניו אנשי מעמד

דיש בישראל שהיו נחלקים למעמדות להתפלל,

שיתפללו על אחיהם שבגולה, פירוש: לפי

סגותיהם שוים, ונימוקים מחמת גשמים.

שאלו את רבי אליעזר: עד היכן גשמים

יורדין, ויתפללו שלא ירדו?

אמר להם: כדי שיצמוד אדם בקרן אופל,

וישכשך רגליו במים.

מוס': קרו אופל - פירוש: סס מקום.

קרו אופל - שן סלע גבוה, וכך שמו.

וישכשך רגליו במים - כלומר: לעולם אין

מתפללין.

והתנא: ידיו!

והתנא ידו - עד שישכשך ידו במים.

רגליו כידי קאמינא.

רגלו כידי - וכיין דכול לשכשך ברגלו, אי

שוחה כול לשכשך כידי נמי.

אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזיא לי קרן

אופל, דקם ההוא טייעא פי רכיב גמלא ונקיט

רומחא בידיה, מיתחזי איניבא.

טייעא - סוחר ישמעאל.

ומיתחזי - האי טייעא וגמליה ורומחא לרבה

בר בר חנה דתנוה על קרן אופל.

איניבא - תולעת. לישנא אחרינא: פי אנבא,

לינדינ"א בלעז.

מוס': אינבא - פירוש: לנד"א בלעז, מחמת גובהו של

הר.